

βασιλιάς

βασιλιάς, ο, θηλ. **βασιλίτσα, η**, ουσ. [*<αρχ. βασιλεύς*], ο βασιλιάς. **1α.** αυτός που κυριαρχεί απόλυτα σε ένα χώρο, που είναι ο ανώτερος στο είδος του, ο πρώτος και ο καλύτερος: «ο Κούδας, ως ποδοσφαιριστής, υπήρξε ο βασιλιάς των γηπέδων || ο βασιλιάς της ασφάλτου είναι το τάδε αυτοκίνητο». **β.** αυτός που αναπτύσσει ιδιαίτερη δραστηριότητα σε ένα χώρο, αυτός που ελέγχει και εμπορεύεται απόλυτα έναν οικονομικό τομέα: «ο τάδε χαρακτηριζόταν κάποτε ως ο βασιλιάς των διαμαντιών». **γ.** που είναι ο πιο χαρακτηριστικός, ο πιο εντυπωσιακός στον τομέα του, στο είδος του: «ο Βουτσάς στα χρόνια του ήταν ο βασιλιάς του γέλιου». **2.** (στη γλώσσα της φυλακής) ο χαζός, ο ηλίθιος, ο βλάκας: «ευτυχώς, έχουμε στο θάλαμο ένα βασιλιά και μας κάνει όλα τα θελήματα». **3.** το κυριότερο πόνι στο σκάκι: «όποιος χάσει το βασιλιά του, χάνει και το παιχνίδι». **4.** το θηλ. **η βασιλίτσα, η βασιλίτσα**. **α.** το δεύτερο σε σημασία πόνι στο σκάκι: «για να μη χάσει τη βασιλίτσα του, θυσίασε έναν τρελό και δυο στρατιωτάκια». **β.** το μόνο θηλυκό, ιδίως σε ένα σμήνος μελισσών, που μπορεί να γονιμοποιηθεί. **γ.** (στη γλώσσα του ποδοσφαίρου) χαρακτηρισμός της ποδοσφαιρικής ομάδας της Βέροιας: «στο φετινό πρωτάθλημα η βασιλίτσα δεν πηγαίνει καθόλου καλά».

- από πίσω και για το βασιλιά λένε, δηλώνει πως για όλους υπάρχει πάντα η διάθεση να πούνε κάτι κακό: «μη στενοχωριέσαι που σε κακολογούν, γιατί από πίσω και για το βασιλιά λένε».

- βασιλιά βασιλιά, τι δουλειά; -Τεμπελιά, ρίμα από παλιό παιδικό παιχνίδι.

- βασιλίτσα της ομορφιάς, γυναίκα που αναδεικνύεται ομορφότερη σε καλλιστεία: «τα καλλιστεία για την ανάδειξη της βασιλίτσας της ομορφιάς αποτελούν το κόκκινο πανί για τις φεμινιστικές οργανώσεις».

- βασιλίτσα του σπιτιού, η νοικοκυρά, η σπιτονοικοκυρά: «χαίρεται η μάνα μου, όταν την αποκαλούμε βασιλίτσα του σπιτιού».

- γίνομαι βασιλικότερος του βασιλέως, **α.** υπερασπίζομαι, υποστηρίζω τα συμφέροντα ή τις θέσεις κάποιου με μεγαλύτερο ζήλο από όσο ο ίδιος: «είπαμε να τον υποστηρίξεις τον άνθρωπο, αλλά εσύ έγινες βασιλικότερος του βασιλέως!». **β.** γίνομαι απόλυτος: «όταν πάρει μια απόφαση, γίνεται βασιλικότερος του βασιλέως, γι' αυτό είναι δύσκολο να την αλλάξει». Από το ότι ένας βασιλιάς άλλαζε πολύ δύσκολα μια απόφασή του.

- είμαι βασιλιάς, **α.** είμαι απόλυτα τακτοποιημένος στη ζωή μου, ζω μέσα στον πλούτο και στην καλοπέραση: «απ' τη μέρα που μου 'πεσε το λαχείο, είμαι βασιλιάς». Ίσως από αυτήν την έννοια και το παιδικό παιχνίδι: βασιλιά, βασιλιά, τι δουλειά; -Τεμπελιά. **β.** είμαι απόλυτα ικανοποιημένος: «τώρα που πάντρεψα και την κόρη μου, είμαι βασιλιάς». **γ.** κυριαρχώ απόλυτα κάπου: «οι βασιλείς των ορέων». (Λαϊκό τραγούδι: **ήμουν βασιλιάς στα βράχια, στις δροσιές και στα ρουμάνια**). (Ακολουθούν 28 φρ.).

- είμαι βασιλικότερος του βασιλέως, βλ. φρ. γίνομαι βασιλικότερος του βασιλέως.

- έφαγα σαν βασιλιάς, έφαγα πλουσιοπάροχα: «μ' είχε καλεσμένο σε δείπνο ένας βιομήχανος κι έφαγα σαν βασιλιάς».

- ζει σαν βασιλιάς, ζει πολύ πλούσια: «απ' τη μέρα που του 'πεσε το λαχείο, ζει σαν βασιλιάς».

- κάθε άνθρωπος είναι βασιλιάς στο σπίτι του, βλ. λ. [σπίτι](#).

- μόσχος και κανέλα και του βασιλιά κοπέλα, βλ. λ. [μόσχος](#).

- ο βασιλιάς της ασφάλτου, **α.** οδηγός αυτοκινήτου, ιδίως αγωνιστικού, που υπερέχει έναντι όλων των άλλων: «ο Σουμάχερ για μεγάλο χρονικό διάστημα υπήρξε ο βασιλιάς της ασφάλτου». **β.** μάρκα αυτοκινήτου που υπερέχει έναντι όλων των άλλων: «η Φεράρι εξακολουθεί να είναι ο βασιλιάς της ασφάλτου».

- ο βασιλιάς της ζούγκλας, βλ. φρ. ο βασιλιάς των ζώων.

- ο βασιλιάς του γκαζόν, βλ. συνηθέστ. ο βασιλιάς των γηπέδων·
- ο βασιλιάς των γηπέδων, (για ποδοσφαιριστές) ποδοσφαιριστής που υπερέχει έναντι όλων των άλλων: «ο Σαραβάκος για μεγάλο χρονικό διάστημα υπήρξε ο βασιλιάς των γηπέδων»·
- ο βασιλιάς των ζώων, το λιοντάρι: «ο βασιλιάς των ζώων, εκτός απ' τη δύναμή του, ξεχωρίζει κι απ' την πλούσια χαίτη του»·
- ο βασιλιάς των θεών, ο Δίας: «ο βασιλιάς των θεών εξαπέλυε τους κεραυνούς του κατά των αμαρτωλών»·
- ο βασιλιάς των οργάνων, το βιολί: «βγάζει έναν σπάνιο μουσικό ήχο ο βασιλιάς των οργάνων»·
- ο βασιλιάς των πουλιών, ο αετός: «ο βασιλιάς των πουλιών είναι κυρίαρχος των αιθέρων»·
- ο βασιλιάς των σπορ, χαρακτηρισμός του ποδοσφαίρου, γιατί, ως άθλημα, έχει τους περισσότερους φιλάθλους από κάθε άλλο: «δίκαια το ποδόσφαιρο αποκαλείται ο βασιλιάς των σπορ, γιατί βρίσκεται στην καρδιά όλων των φιλάθλων»·
- ο μαθημένος κώλος και σε βασιλιά μπροστά κλάνει, βλ. λ. [κώλος](#)·
- ο μαρμαρωμένος βασιλιάς, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου. (Λαϊκό τραγούδι: για τον **μαρμαρωμένο βασιλιά** ούτε φωνή ούτε λαλιά, τον τραγουδάει όμως στα παιδιά σαν παραμύθι η γιαγιά). Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος δε σκοτώθηκε πολεμώντας, αλλά βρίσκεται μαρμαρωμένος βαθιά μέσα σε μια σπηλιά, μέχρι τη στιγμή που θα ξαναζωντανέψει για να απελευθερώσει την Κωνσταντινούπολη από τους Τούρκους·
- όποιος δουλεύει βασιλιά, πρέπει το νου του να 'χει, όποιος κατέχει υψηλή θέση, πρέπει να είναι συνεχώς συγκροτημένος, γιατί έχει σοβαρές, αυξημένες ευθύνες: «απ' τη μέρα που τον έκαναν διευθυντή στο εργοστάσιο, δεν έχει μυαλό για γλέντια όπως παλιά, γιατί, όποιος δουλεύει βασιλιά, πρέπει το νου του να 'χει»·
- πάω εκεί που και ο βασιλιάς πάει μόνος, πάω στο αποχωρητήριο·
- περνάει σαν βασιλιάς ή την περνάει σαν βασιλιά, βλ. συνηθέστ. ζει σαν βασιλιάς·
- τη βγάζει σαν βασιλιάς, βλ. φρ. ζει σαν βασιλιάς·
- τη γυναίκα του βασιλιά κρυφά τη βρίζουν, βλ. λ. [γυναίκα](#)·
- την έχει σαν βασίλισσα στην καρδιά του, είναι τρελά ερωτευμένος μαζί της, την υπεραγαπά: «από τη μέρα που τη γνώρισε, την έχει βασίλισσα στην καρδιά του». (Τραγούδι: δώσ' μου πολλά φιλιά, αμέτρητα τρελά κι εγώ **βασίλισσα θα σ' έχω στην καρδιά μου, μην τσιγκουνεύεσαι, μόνο να σκέφτεσαι πως τα φιλιά είν' η καλύτερη δουλειά**). Δεν ακούγεται και στο αρσενικό·
- τον (την) έκανε βασιλιά (βασίλισσα), (για ζευγάρια) δεν του (της) στερεί τίποτα, του (της) προσφέρει όλες τις ανέσεις: «απ' τη μέρα που την παντρεύτηκε, την έκανε βασίλισσα». (Λαϊκό τραγούδι: **θα με κάνει βασιλιά** πέρα κει στην Αραπιά, κι όλα της θα τα 'χω γω, μάνα μου, να σε χαρώ! // μου 'πε σ' εβαρέθηκα μου φέρθηκε μπαμπέσικα, που σαν της πρωτομίλησα **την έκανα βασίλισσα**)·
- τον (την) έχει σαν βασιλιά (σαν βασίλισσα), (για ζευγάρια) δεν του (της) στερεί τίποτα, του (της) προσφέρει όλες τις ανέσεις: «αγαπάει τόσο πολύ τη γυναίκα του, που την έχει σαν βασίλισσα»·
- ψωμί κι ελιά και Κώτσο βασιλιά, φιλοβασιλικό σύνθημα.